

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 43129-04-18

בפני כבוד השופט חננאל שרעבי (אב"ד)**כבוד השופטת אספרנצה אלון****כבוד השופטת עמיתה שושנה שטמר**

מערער פלוני
ע"י ב"כ עו"ד סאלח עבדאללה

נגד

משיבה פלונית
ע"י ב"כ עו"ד יוסי גרינשטיין

חקיקה שאזכרה:

[חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973](#)[תקנות סדר הדין האזרחי, תשמ"ד-1984: סע' 460\(ב\)](#)[פקודת הנזיקין \[נוסח חדש\]: סע' 2, 35, 36, 63](#)[חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו: סע' 1א, 2, 3, 4](#)

כתבי עת:

[שחר ליפשיץ, "יחסי משפחה וממון: אתגרים ומשימות בעקבות תיקון מס' 4 לחוק יחסי ממון", חוקים, גליון א \(2009\) 227](#)

מיני-רציו:

* נדחה ערעור על פסיקת בימ"ש לענייני משפחה כי הוכחה כוונת שיתוף ספציפי בבית המגורים של הצדדים אשר נמכר, וכי מחצית הזכויות בבית המגורים היו שייכות למשיבה, הזכאית למחצית מתמורת מכירתו; בנוסף, למשיבה נפסק בדין פיצוי בגין נסיבות מכירת הבית ללא ידיעת המשיבה, מכוח העוולה של הפרת חובה חקוקה, וכי ניתן היה לפסוק אותו גם מכוח עוולת הרשלנות.

* משפחה – יחסי ממון בין בני-זוג – כוונת שיתוף

* משפחה – יחסי ממון בין בני-זוג – נכס חיצוני

* משפחה – יחסי ממון – שיתוף בנכסים

* נזיקין – עוולות – הפרת חובה חקוקה

* נזיקין – עוולות – רשלנות

הצדדים, בני זוג דרוזים, נישאו בשנת 1990 והתגרשו בשנת 2014. מראשית הנישואין התגוררו הצדדים בבית מגוריהם (להלן: הבית). המשיבה הגישה תביעה לאיזון משאבים נגד המערער. בימ"ש קמא פסק כי חרף תחולת משטר איזון המשאבים, התפתחה בפסיקה הלכה המאפשרת הוכחת כוונת שיתוף ספציפי בנכס חיצוני (שאינו נכלל באיזון המשאבים, דוגמת נכס שרכש אחד מבני הזוג טרם נישואיו) מכוח הדינים הכלליים להבדיל מהלכת השיתוף הכללית, החלה על בני זוג שנישאו עד לחקיקת חוק יחסי ממון. במקרה כזה, בן זוג שיוכיח כוונה לשתפו בנכס חיצוני והטמעתו במכלול הרכוש המשותף שהצטבר בתקופת הנישואין, יהיה זכאי לסעד הצהרתי כי אותו נכס שייך גם לו. במקרה דנן הבית נמכר, לכן אין מקום למתן סעד הצהרתי כאמור, ולכן נדונו זכויות המשיבה בתמורה שהתקבלה ממכירת הבית. בימ"ש קמא פסק כי הוכחה כוונת שיתוף ספציפי בבית שנמכר, וכי מחצית הזכויות בבית המגורים היו שייכות למשיבה, הזכאית למחצית מתמורת מכירתו. בגין מכירת הבית ללא ידיעתה ומאחורי גבה, נפסק למשיבה פיצוי בסך 50,000 ₪. כן נפסקו זכויות נוספות בתביעה לעניין זכויותיהם הרכושיות של הצדדים. מכאן הערעור. עיקר הדיון נסב אודות שאלת כוונת השיתוף בבית.

בית המשפט המחוזי דחה את הערעור ופסק כי:

בימ"ש קבע כי בשאלת כוונת השיתוף בבית, פסק הדין קמא מנומק היטב, וכי אין מקום להתערב בממצאי עובדה של בימ"ש קמא. עם זאת, בימ"ש התייחס לכוונת שיתוף בנכס חיצוני בציינו כי בין איזון נכסי בני הזוג מכח יחסי ממון בתקופה הקובעת לבין קביעת זכויות הקנין של בני הזוג בבית מכח הדין הכללי יש הבדל משמעותי. בשאלת השיתוף בבית יש לבחון את זכויות הקנין שרכש כל אחד מבני הזוג בבית מכח הדין הכללי, להבדיל מאיזון זכויותיהם וחובותיהם בתקופה הקובעת מכח חוק יחסי ממון. ודוק, העובדה כי התקופה הקובעת לענין איזון הזכויות הפיננסיות הוגדרה רק מיום הנישואים ואילך עד מועד הפירוד, ולא קודם לכן, אינה משפיעה על אפשרות רכישת זכויות קנין בבית מכח הדין הכללי הפועל במקביל להוראות חוק יחסי ממון, לנוכח הנסיבות הקונקרטיות של המקרה.

בנוסף, כבר נפסק כי מעבר לטענות המבוססות על סעיף 5 לחוק יחסי ממון, יכול בן זוג לטעון לשיתוף בנכס ספציפי מכוח הדין הכללי. אפשרות של שיתוף מכוח הדין הכללי, חלה גם על נכסים "חיצוניים" להסדר איזון המשאבים, לרבות נכסים הרשומים על שמו של בן הזוג השני ושהיו בבעלותו ערב הנישואין. לכן לא נמצא ממש בטענת המערער, כי קביעת התקופה הקובעת לאיזון נכסי בני הזוג לפי חוק יחסי ממון שוללת את בחינת או קביעת זכויות הקנין של האישה בבית מכח הדין הכללי, שכן המקרקעין התקבלו במתנה לפני התקופה הקובעת (שתחילתה ביום הנישואים); במקרה דנן בימ"ש קמא יישם נכון את ההלכה הפסוקה הנוגעת להוכחת כוונת שיתוף בבית, לגביו קיימת הנחת שיתוף, וכי אף הוכח "דבר מה נוסף" מעבר לחיים משותפים/נישואין, ונקבע כי המשיבה הוכיחה כוונת שיתוף בבית. כך, נדחתה טענת המערער שלא הוכח שהוא מימן בעצמו את בניית הבית, אלא ההיפך.

במקרה דנן בדין נפסק פיצוי למשיבה לנוכח הנסיבות החמורות של מכירת הבית, ללא ידיעתה. יש עילה בדין לפסיקת פיצויים אלה - עילה נזיקית מכוח עוולת הפרת חובה חקוקה - חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. בנסיבות מכירת הבית, שלמשיבה זכות קנין בו (לנוכח הוכחת כוונת השיתוף בו), נהג המערער בחוסר תום לב, תוך פגיעה בקניינה ובכבודה של המשיבה בעיני עצמה והסובבים אותה, שני ערכים המוגנים בחוק היסוד, שנועדו לטובת ולהגנת המשיבה. ההפרה גרמה למשיבה נזק, כאשר גם אינטרסים בלתי מוחשיים ונזקים בלתי ממונים דוגמת פגיעה נפשית, פגיעה באושר ובנוחות וצער וסבל נכללים בהגדרת "נזק" לפי סעיף 2 לפקודת הנזיקין. בנסיבות מכירת הבית ניתן לומר כי הוכח בסבירות ראויה, כי נגרם למבקשת "נזק" במשמעות של "אובדן נכס"; "אובדן נוחות" (מעבר לדירה שכורה קטנה); "אובדן שם טוב או חיסור מהם, וכל אובדן או חיסור כיוצאים באלה" (פגיעה בכבוד); בימ"ש הוסיף כי את הפיצוי דנן כפיצוי נזיקי ניתן לפסוק מכח עוולת הרשלנות. ככלל, אין מניעה להכיר במעשה מכון כמעשה רשלני, לפי משמעותו המשפטית של המונח. לפיכך, אין מניעה להכיר

בהתנהגות מבזה, משפילה ומתעללת כמעשה עוולה של רשלנות. יסודות עוולת הרשלנות הם - קיומה של חובת זהירות מושגית; הפרת חובת זהירות קונקרטית; נזק; קשר סיבתי בין קרות הנזק להפרת חובת הזהירות הקונקרטית. חובת זהירות מושגית קיימת מעצם טיבו של קשר הנישואין ומערכת היחסים הקיימת בין בעל ואישה. בנסיבות מכירת הבית, המערער הפר את חובת הזהירות הקונקרטית שהוא חב כלפי המשיבה. בנסיבות אלה היה עליו לצפות כי מעשיו יסבו לה נזקים, שיהיו ברי פיצוי מכח עוולת הרשלנות. בענין ה"נזק", ניתן לכלול נזקים בלתי ממוניים דוגמת פגיעה נפשית, פגיעה בנוחות ובאושר וצער וסבל; יתר טענות המערער בדבר הזכויות הרכושיות שנקבעו נדחו אף הן.

פסק דין

השופט חננאל שרעבי (אב"ד):

1. עסקינן בערעור על פסק דינו של בית משפט לענייני משפחה בחיפה (סגנית הנשיא כב' השופטת שלי אייזנברג) מיום 4.3.18, [בתמ"ש 4283-07-14](#) (תביעה לאיזון משאבים שהגישה המשיבה – להלן: "התביעה הרכושית") ובתמ"ש [52103-09-14](#) (תביעת המשיבה למזונות אישה).
- הערעור מתמקד רק בקביעות בית משפט קמא בתביעה הרכושית (אליהן נתייחס להלן), שכן בית משפט קמא דחה את תביעת המשיבה למזונות, והמשיבה לא ערערה על נקודה זו בפסק הדין.

רקע בקצרה, וטענות הצדדים בתביעה הרכושית

2. הצדדים הינם בני זוג דרוזים, שהתארסו (ה"עקד") בשנת 1987 ונישאו בשנת 1990. בני הזוג התגרשו בחודש 12/2014. מנישואיהם נולדו שלושה ילדים, שכיום כולם בגירים.
3. מראשית הנישואין ובמשך כ-23 שנים התגוררו הצדדים בבית המגורים ב... (להלן "הבית"). בחודש 11/13 נמכר הבית ע"י המערער בנסיבות שיפורטו להלן, והצדדים עברו להתגורר עם ילדיהם בדירה שכורה.
4. בחודש 4/14 עזב המערער את הדירה השכורה והצדדים נפרדו.
5. בחודש יולי 2014 הוגשה התביעה הרכושית ע"י המשיבה, במסגרתה טענה כדלקמן:
 - א. היא למעשה סולקה מהבית, תוך שהמערער הונה אותה ומכר את ביתם המשותף ללא ידיעתה. המערער עשה זאת באופן הבא – הוא הזמין אותה ליום כיף בתל אביב. בזמן שהם בילו יחדיו בתל אביב, המערער מכר את בית המשפחה לצד ג' והעביר את תכולת הבית לדירה שכורה וישנה.
 - ב. המערער שלשל לכיסו את כל כספי התמורה ממכירת הבית.
 - ג. הצדדים נטלו הלוואת משכנתא לצורך בניית הבית, ותשלומי ההלוואה הסתיימו בחודש 11/2013.

- ד. הבית או תמורתו (כיום לאחר מכירתו) צריכים להיכלל במסגרת איזון המשאבים שבין הצדדים, שכן הוכחה כוונת שיתוף לגבי הבית.
- מכאן כי היא זכאית לקבלת חלקה (מחצית) בתמורה שהתקבלה ממכירת הבית.
- ה. יש לחייב את המערער בפיצויים בגין מעשיו החמורים – הוצאתה מבית מגוריה בו חיה עם ילדיה במשך כ-23 שנים, והעברתם לדירה קטנה ועזובה ביום אחד. מעשיו החמורים הנ"ל של המערער גרמו לה כאב וסבל רב, היא אינה מצליחה לתפקד כהרגלה מאז ונגרמה לה בושה רבה בקרב מכריה ובני היישוב.
- ו. לפרנסתה היא הפעילה חנות ב... בקומת הקרקע של הבית. לטענתה, לאורך כל השנים, המערער הוא שטיפל בכספי המשפחה, לרבות בפעילות החנות, כאשר לה (למשיבה) אין חשבון בנק משלה ואת כל הכנסותיה מהחנות מסרה לבעלה המערער.
- ז. המערער הוא שוטר בפנסיה, שגם טיפל בכל כספי המשפחה (לרבות כאמור ההכנסה מהחנות). עם פרישתו מהמשרה קיבל סכומים ניכרים שהועלמו מעיניה, והיא זכאית למחציתם ולמחצית מכל זכות כספית ו/או סוציאלית שצבר המערער בתקופת הנישואין.
6. המערער טען בתביעה הרכושית, כדלקמן:
- א. הוא גמלאי של משטרת ישראל משנת 2007.
- ב. הבית שנמכר אינו נכס משותף אלא נכס שלו בלבד שאינו אמור להיכלל במסגרת איזון המשאבים. במהלך שנות השמונים הוא קיבל מאביו במתנה מקרקעין ב... שהזכויות בו נרשמו על שמו בלבד. הוא בנה על המקרקעין את הבית. הוא השלים את בנית הבית על המקרקעין שקיבל במתנה כאמור, עוד בטרם נישא למשיבה. הוא השקיע את מרבית שכרו מעת גיוסו למשטרה בשנת 1983 ועד לחתונתו, שבע וחצי שנים של עבודה, בבניית הבית. לשם השלמת עבודות הבנייה, נטל הלוואת משכנתא בסך של 41,500 ₪, אשר סולקה על ידו בשנת 2012.
- ג. הוא מכחיש כי מכר את הבית מאחורי גבה של המשיבה. לטענתו הצדדים החליטו יחד על שינוי מקום מגוריהם. המשיבה השתתפה אף היא במאמצים למצוא דירה מתאימה. הפרסום על אודות מכירת הבית והחיפושים אחר דירה אחרת, נעשו בידיעת המשיבה. המשיבה אף עודכנה במחיר המכירה של הבית, שהיה סך של 900,000 ₪.
- ד. הדירה אותה שכר למגורי הצדדים לאחר מכירת הבית, גדולה בשטחה מהבית.
- ה. הצדדים פתחו חנות בקומת הקרקע של בית מגוריהם. החנות והסחורה מומנו מהכנסות המערער במשטרה בסכומים של עשרות אלפי שקלים. נוכח העתקת מקום המגורים, מצא המערער למשיבה חנות מתאימה, השקיע כספים בשיפוץ החנות ונשא בתשלומי השכירות בגינה.
- ו. לעניין כספי הפרישה ממשטרת ישראל טען, כי רכש בהם ג'יפ מסוג "שירוקי" בידיעת המשיבה.

פסק הדין קמא

7. בפסק הדין קמא נקבע כדלקמן:

א. המועד הקובע לתחילת הקשר בין הצדדים לצורך איזון המשאבים הוא יום החתונה בחודש 11/1990, מועד בו החלו הצדדים הלכה למעשה בקיום תא משפחתי וכלכלי אחד. מועד סיום השיתוף (מועד הקרע) הוא בתאריך 22.4.14, מועד הגשת תביעת הגירושין.

(נעיר כי על נתונים אלה לא הוגש ערעור).

ב. היות שהצדדים נישאו לאחר שנת 1974 חל עליהם חוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג-1973 (להלן: "חוק יחסי ממון").

ג. חרף תחולת משטר איזון המשאבים כאמור, התפתחה בפסיקה הלכה, המאפשרת הוכחת כוונת שיתוף ספציפי בנכס חיצוני (שאינו נכלל באיזון המשאבים, דוגמת נכס שנרכש ע"י אחד מבני הזוג טרם נישואיו) מכוח הדינים הכלליים להבדיל מהלכת השיתוף הכללית, החלה על בני זוג שנישאו עד לחקיקת חוק יחסי ממון.

במקרה כזה, בן זוג שיוכיח כוונה לשתפו בנכס חיצוני כאמור והטמעתו במכלול הרכוש המשותף שהצטבר בתקופת הנישואין, יהיה זכאי לסעד הצהרתי כי אותו נכס שייך גם לו, בניגוד לרישום בפנקסי המקרקעין.

ד. במקרה דנן הבית נמכר, לכן אין מקום למתן סעד הצהרתי כאמור, אלא לדון ולהכריע, בהתאם לכללי הפסיקה, בדבר זכויותיה של המשיבה בתמורה שהתקבלה ממכירת הבית. ככל שימצא כי התקיים בנסיבות המקרה דנן כוונת שיתוף ספציפי בבית שנמכר, יהיה מקום לחלק בין הצדדים את התמורה שהתקבלה בגינו.

ה. במקרה דנן המקרקעין עליהם נבנה הבית ניתנו במתנה למערער ע"י אביו טרם נישואיו למשיבה. הבית גם נבנה על המקרקעין ע"י המערער טרם נישואיו למשיבה, ונרשם על שמו בלבד בלשכת רישום המקרקעין טרם נישואיו.

על אף זאת, הוכיחה המשיבה (ועליה נטל הראיה בנדון) כוונת שיתוף ספציפית בבית מהטעמים הבאים:

1. " משך הנישואין ומשך המגורים בבית: בני הזוג נישאו

כאמור בשנת 1990 ומאז התגוררו בבית המגורים עד למכירתו ע"י הנתבע בשנת 2013. הבית שימש למגורי המשפחה מהלך כל שנות נישואיהם, 23 שנים, תקופה ממושכת לכל הדעות.

2. מהות הנישואין: נישואי הצדדים הינם נישואים ראשוניים

לשניהם. הצדדים הביאו לעולם שלושה ילדים משותפים

שגדלו והתחנכו בבית המגורים. מעדויות שני בני הזוג עלה כי ניהלו חיי משפחה תקינים, וטיפחו את ילדיהם.

3. תרומה כלכלית הדדית: במשך רוב שנות נישואיהם עבדו שני בני הזוג. הנתבע שירת כשוטר במשטרת ישראל עד לפרישתו בשנת 2007. התובעת עבדה במהלך שנות הנישואין בעבודות שונות- בניקיון, כמזכירה, כמנהלת ומוכרת בחנות [...] שהפעילה, כאשר את כל שכרה מעבודותיה השונות נהגה להעביר לבעלה, שניהל את ענייני הכספים בבית.

מעדויות הצדדים עלה, כי את [החנות] ניהלה התובעת בשיתוף פעולה עם הנתבע. הצדדים נהגו לנסוע יחדיו לתל אביב לרכוש סחורה עבור החנות, הנתבע סייע לתובעת עם ניהול החשבונות בחנות. הצדדים השקיעו בשיפוץ החנות ואבזורה וההכנסות מהחנות, הועברו ע"י התובעת לידי הנתבע אשר היה אמון על הניהול הכלכלי של הבית והחנות.

לבני הזוג היו מספר חשבונות בנק משותפים עליהם היה אמון הנתבע. לחשבונות אלו הופקדה משך השנים הכנסתו של הנתבע מהמשטרה, מחשבון זה שולמו החזרים חודשיים להלוואת המשכנתא שנרשמה על שם שני הצדדים. הכנסות החנות היו במזומן ושימשו גם הן את בני הזוג. בסיכומיו אישר הנתבע כי התובעת ידעה על כל ההתנהלות הכספית של הצדדים וכי היתה בעלים משותף עימו בחשבון בבנק לאומי, החזיקה כרטיסי אשראי והיתה בעלים משותף בחשבון נוסף בנק יחב.

...כל אחד מבני הזוג תרם לפי יכולתו למאמץ המשפחתי שהיה משותף. מחקירות הצדדים לא נצפתה הפרדה רכושית, אלא ניהול תא כלכלי אחד...

4. סוג הנכס: הנכס שבמחלוקת הינו דירת המגורים והגדרתו בפסיקה- 'גולת הכותרת של התא המשפחתי בנכסי בני הזוג'.

לית מאן דפליג כי הנכס מושא המחלוקת היה רשום על שם הנתבע בלבד, בטרם נמכר.

כן, הצדדים אינם חלוקים כי הזכויות בקרקע עליה נבנה בית המגורים ניתנו במתנה לנתבע טרם הנישואין...

מעדויות הצדדים עולה כי עם אירוסי הצדדים, החלה בניית בית המגורים על הקרקע אותה קיבל במתנה מאביו...

מעדות התובעת בבית המשפט נתבהר כי התובעת לא היתה מעורה בפרטי רישום הבית על שם הנתבע בפנקסי המקרקעין, וכי סברה משך השנים כי הבית משותף לצדדים...

ראייה נוספת שמחזקת את הסתמכות התובעת הוא "ת/5", טופס התחייבות מוכר לבנק ירושלים. בני הזוג התחייבו יחדיו להלוואה בסך של 41,500 ₪ שניתנה לבניית הבית על הקרקע, כאשר אביו של הנתבע מופיע וחתום על המסמך כמוכר הנכס. מסמך זה עליו חתומים הצדדים כמתחייבים להלוואה, ואביו של הנתבע כמוכר הנכס, יכול ללמד אודות הסתמכותה של התובעת שחשבה כי מדובר בנכס של שני בני הזוג, על אף כי אביו של הנתבע הוא אשר העניק הקרקע במתנה..." (ציטוט מסעיף 25 פסק הדין קמא).

ו. המשיבה נטלה חלק, בעצמה ובאמצעות הוריה, גם במימון בניית הבית.

בלשונה של השופטת קמא (בסעיף 26 לפסק הדין):

"לעניין אופן מימון בניית הבית, גרסאות הצדדים חלוקות. הנתבע מנסה למזער ככל הניתן את חלקה והשתתפותה של התובעת בבנייה. בסיכומיו טען כי סכום המשכנתא שנלקח (ת/16) הינו סכום זעום שבוודאי אינו מספיק לבניית דירת קוטג' מפוארת. לטענתו סכום ההלוואה ניתן רק לצורך השלמת הדירה, כאשר הדירה עצמה נבנתה מכספו ומחסכויותיו.

ואולם, מהמסמכים שהונחו בפני ומעדויות הצדדים עולה, כי התובעת השתתפה בשלבי בניית הבית והוריה אף סייעו במימון הבנייה ואין לקבל את עדות הנתבע כי מימן לבדו את בניית הבית.

ביום 8.1.89 חתמו הצדדים על הסכם עם בנק ירושלים לקבלת משכנתא (ת/3) בהסכם זה הלווים הם- הצדדים. באותו יום חתמו גם הצדדים על שטר חוב לטובת בנק ירושלים על סך של 41,500 ₪ כששניהם מצוינים כלווים (ראה ת/4). שניהם אף חתמו על יפוי כח נוטריוני בלתי חוזר לטובת בנק ירושלים (ת/7). בחודש 3/89 חתמו הצדדים על בקשה למשרד הבינוי למימוש הסיוע לבניה עצמית, המבקשים בבקשה הינם הצדדים (ת/8).

ביום 6.1.89 הגישו הצדדים בקשה לסיוע בדיוור ביחס לנכס, במסגרתה הוגשו התיר בניה ותכנוניות בניה של הנכס, כאשר המבקשים בבקשה הינם הצדדים (ת/9). על כל המסמכים מצוינים שני בני הזוג כמבקשים. מסמכים אלו בהחלט מבססים

הסתמכות מצד התובעת, יתר על כן שעה שהלוואת המשכנתא נלקחה ע"י בני הזוג יחדיו ותשלומיה שולמו עד לסילוקה המלא בשנת 2012 מחשבון הבנק המשותף של בני הזוג".

ז. על אף שהמערער היה הרוח החיה במהלך בניית הבית, אין לנתק זאת ממנהגם ואורח חייהם של הצדדים בני העדה הדרוזית, בה נהוג כי הבעל דואג לבני הזוג לקורת גג עם אירוסי בני הזוג.

ח. טענת המערער כי עיקר הבית נבנה מכספים שחסך במשך השנים טרם הנישואין לא הוכחה. בנדון אין כל אסמכתא שיכולה ללמד על עלויות הבניה בסוף שנות השמונים, ובהתאמה אין כל מסמך שיכול להעיד על כך כי חסכוניות המערער הם ששימשו לטובת הבנייה.

לעומת זאת הודה המערער, כי אביה של המשיבה סייע ותרם אף הוא מכספיו לבניית הבית, כטענת המשיבה. בנדון, אף אם לא ברור היקף הסיוע של אבי המשיבה לבניית הבית, ברי כי היה סיוע כלשהו מצדו.

ט. סיכמה השופטת קמא את דעתה לענין הוכחת השיתוף בבית במילים הבאות:

"העובדה כי הוריה של התובעת סייעו בבניה, בצירוף נטילת משכנתא חלקית לצורך הבניה על שם שני הצדדים, כאשר ההחזר החודשי השתלם מחשבונם המשותף של הצדדים, כל אלו מלמדים על כוונת שיתוף ועל הסתמכות התובעת באשר לזכויותיה בבית.

... הנתבע הודה בסיכומיו כי משך תקופת הנישואין הדירה אכן הושבחה והושקעו בה כספים משותפים, כך כי נתון זה מהווה פרמטר נוסף המחזק את כוונת השיתוף בבית.

אף אם התובעת לא היתה שותפה בחלקים שווים לתשלומים הכרוכים בבניית הבית, אין בכך כדי לשלול כוונת השיתוף שנוצרה והסתמכותה על כך. נוכח התקופה המשמעותית בה חיו הצדדים בבית המגורים, משך 23 שנות נישואיהם, הבאת שלושה ילדים לעולם באותו בית, העובדה כי התנהלו במשך השנים באווירה כללית של יחסים תקינים, אגירה של שיתוף ומאמץ משותף, נטילת הלוואה משותפת, חתימת מסמכים מול בנק למשכנתאות ומשרד השיכון כבני זוג הנוטלים התחייבות כלכלית משותפת לבניית בית, ניהול משק בית משותף וקופה משותפת, סיוע כלכלי מההורים, כל אלה יוצרים באופן טבעי הסתמכות כלכלית ומביאים לכדי ערבוב המשאבים המביא למסקנה כי מתקיים בנסיבות המקרה דנן שיתוף ספציפי בנכס. יודגש כי בנסיבות גם עקרונות של הגינות ומניעת פערי כוחות כלכליים בעת פקיעת הנישואין מובילים לתוצאה זו.

...מכל האמור לעיל, אני קובעת כי מחצית הזכויות בבית המגורים היו שייכות לתובעת. הואיל והנתבע מכר את בית המגורים" (ציטוט מסעיפים 28-29 לפסק הדין).

י. נדחתה טענת המערער החילופית, כי לכל היותר מגיע למשיבה מחצית משווי הבית בלבד, ללא המקרקעין.

נימקה השופטת קמא את דחיית הטענה האמורה במילים הבאות :

"אציין כי בסיכומיו טען הנתבע לחילופין, כי התובעת זכאית רק לחלק משווי הבנייה שכן יש להפריד בין שווי המקרקעין שעליהם נבנה הבית, שניתנו במתנה מאבי הנתבע, לכספי הלוואה ששימשו רק לחלק מהבנייה (41,500 ₪). הצדדים לא הרחיבו וביססו טענות בדבר השקעות בדירה והשבחתה ולא יצקו תוכן לטענה זו, ואולם הנתבע הודה בסיכומיו כי משך תקופת הנישואין הדירה אכן הושבחה והושקעו בה כספים משותפים, כך כי נתון זה מהווה פרמטר נוסף המחזק את כוונת השיתוף בבית" (ציטוט מסעיף 28 לפסק הדין).

יא. הבית נמכר לצד ג' ביום 14.11.13 בסכום של 900,000 ₪. לכן, ומכח כוונת השיתוף בבית אשר הוכחה, נקבע כי המשיבה זכאית למחצית מתמורה זו, בסכום של 450,000 ₪.

יב. באשר לנסיבות מכירת הבית – לאחר ניתוח הראיות שעמדו בפניה, נתנה השופטת קמא אמון בגרסת המשיבה בנדון, וקבעה כדלקמן :

"לאחר שמיעת הצדדים קיבלה גרסת התובעת באשר לנסיבות מכירת הבית חיזוק. בית המגורים ששימש את המשפחה מראשית הנישואין, בו נולדו וגדלו ילדי הצדדים נמכר שלא על דעת התובעת מאחורי גבה ממש. עדות התובעת על מכירת הבית ביום בו דאג הנתבע לנסוע עמה לתל אביב כדי להסיח את דעתה מהמכירה והובלת התכולה לדירה שכורה, הייתה מהימנה וקוהרנטית. מצאתי ליתן בעדות התובעת אמון. מעדויות בני הזוג עלה כי לא רק שהנתבע לא התייעץ עם התובעת בדבר מכירת הבית, אלא שזה נמכר באופן חד צדדי ע"י הנתבע שפעל להעברת תכולת הבית לדירה שכורה שנבחרה על דעתו בלבד. התובעת כלל לא ארזה את תכולת ביתה. ודוק, אין נפקא מינה אם מדובר בדירה שכורה גדולה ומפוארת כטענת הנתבע או דירה שכורה קטנה ובלתי ראויה כטענת התובעת. הנתבע פעל בכוחניות ובחוסר תום לב (ב), שעה שקיבל החלטה חד צדדית והרת גורל באשר לבית מגורי המשפחה, תוך רמיסת זכויותיה של התובעת, שהיא עדיין אשתו. בכתבי טענותיו טען הנתבע כי המעבר לדירה שכורה ומכירת בית המגורים נבע מהחלטה משותפת, ואולם בחקירתו התבהר כי פעל

על דעת עצמו מבלי לשתף את התובעת מאחר ויחסייהם עלו שרטון. עוד יודגש כי טענתו שבני הזוג דיברו באופן כללי כ'שיחות משפחה' אודות הצורך לעבור לבית מגורים חדש אינו עולה לכדי הצורך ליידע את בן הזוג על מעבר לדירה אחרת ומכירתה של זו.

אין מחלוקת כי התובעת לא נכחה במעמד חתימת הסכם המכר. ראה עדות עו"ד אבו רוקן, שהצהיר כי לא ראה את התובעת נוכחת בפגישות שנערכו לצורך החתימה על הסכם המכר. אף הנתבע עצמו מעיד כאמור, כי התובעת לא ידעה על ההסכם.

לא זו אף זו, אלא כי הנתבע נטל לעצמו את תמורת מכירת הבית המשותף, ורכש מכספים אלו קרקע שנרשמה על שמו, כאשר לגרסתו רכש אותה לטובת בנו. בנוסף רכש הנתבע קרקע ובנה עליה בית אותו רשם על שם אחותו. כל זאת מבלי שהעביר לתובעת אף לא חלק מכספי התמורה" (ציטוט מסעיף 37 לפסק הדין).

"נקודה נוספת שמחזקת את גרסת התובעת: הנתבע פעל לפינוי הדירה כשבועיים לאחר שנחתם הסכם המכר, על אף שבהתאם ללוח הזמנים על פי הסכם המכר עמדו לרשותו חודשיים נוספים, בהם יכול היה לשתף את התובעת בהליך המכירה כמו גם בחיפוש אחר דירה חלופית. ממניע לא ברור, מיהר הנתבע והקדים את מסירה החזקה של בית המגורים והעביר את בני משפחתו לדירה שכורה, ביום אחד באישון לילה, ללא כל הכנה מוקדמת. שוכנעתי כי התנהלות זו של הנתבע הייתה התנהלות כוחנית שרמסה את זכויותיה היסודיות של התובעת תוך פגיעה בכבודה ובקניינה, באופן שמצדיק פסיקת פיצויים" (ציטוט מסעיף 39 לפסק הדין).

יג. לאור המתואר לעיל, נפסק למשיבה פיצוי בגין נסיבות מכירת הבית בסכום של 50,000 ₪.

יד. באשר לזכויות הצדדים ואופן איזונם, מונה מומחה (רואה חשבון שטרנפלד), וחוות דעתו הוגשה לבית משפט קמא.

באשר לערכה הכלכלי של החנות שניהלה המשיבה ושווי המלאי בה למועד הקובע, קבע המומחה כי :

"עסק האישה: ...ניתן לראות כי שכרה החודשי הממוצע של האישה הינו נמוך ונע בין 583 ל- 2,670 ₪ לחודש, ולכן לא מצאתי לנכון לזקוף לעסק האישה שווי כלכלי בר איזון.

יודגש כי בעסק קיים מלאי, שאותו יש לאזן לפי שווי במועד הקובע. מאחר וקיבלתי נתוני מלאי ליום 1/1/14 הסמוך לכל אחד מהמועדים הקובעים, נלקח מלאי זה במסגרת זכויות האשה לכל אחד מהמועדים הקובעים" (ציטוט מחוות דעת המומחה).

הגם שלמערער היו טענות לגבי ערכה הכלכלי של החנות ושווי המלאי בו למועד הקובע כפי שנקבעו ע"י המומחה, הוא בחר שלא לשלוח למומחה שאלות הבהרה ואף לא לזמנו לחקירה. במצב דברים זה אומצו בפסק הדין קביעותיו של המומחה שטרנפלד.

נקבע כי האיזון יבוצע לפי החלופה שניה של המומחה, היינו – איזון על בסיס מימוש הזכויות בפועל.

בלשונה של השופטת קמא :

"לאור כל המקובץ, הנני מאמצת את חוות דעתו של המומחה מיום 22.3.2017 וקובעת כי האיזון יבוצע לפי החלופה השניה על פי מועד ב' ומועד נישואין ב', כמפורט בעמ' 26 לחוות הדעת, כדלקמן:

2'. אפשרות שניה- איזון על בסיס מימוש הזכויות בפועל:

2.1. הבעל יעביר לאישה כיום סך 16,028 ₪.

2.2. איזון הפנסיה התקציבית של הבעל ממשטרת ישראל.

החל מחודש 3/2017 ועד לאריכות ימים, על הגוף המשלם, קרי מינהל הגמלאות במשטרת ישראל, להעביר לידי האישה, לכל חשבון בנק שהיא תורה- שיעור של 27.32% מתוך הגמלה המשתלמת לבעל בערכי נטו, לאחר תשלומי מס הכנסה כמשכורת ראשונה ולאחר תשלומי ביטוח לאומי, וזאת מידי חודש בחודשו בכל מועד בו הבעל מקבל את גמלתו. היה והבעל חו"ח ילך לעולמו, על מינהל הגמלאות במשטרת ישראל להעביר לידי האישה קצבת שארים על פי החוק" (ציטוט מסעיף 47 לפסק הדין).

טו. באשר לרכב שנרכש בתקופה המשותפת (רכב הקרייזלר הרשום על שם המערער) – נדחתה טענת המערער כי למשיבה מגיע רק 27.32% מערך הרכב, בדומה לשיעור המגיע לה מגמלת הפנסיה על פי חוות הדעת של המומחה.

בנדון קבעה השופטת קמא כי :

"משנרכש הרכב בתקופת החיים המשותפים, אין נפקא מינה מקור הכספים לרכישתו. לטענת הנתבע לפיה התובעת זכאית לאחוזים משוויו בהתאם לאחוזים להם היא זכאית מזכויותיו הסוציאליות של הנתבע אין על מה לסמוך. משנרכש הרכב בכספים שהתקבלו בתקופת החיים המשותפים ממשטרת ישראל ומשעה שמדובר ברכב משפחתי לצורכי המשפחה, חרף רישומו ע"ש הנתבע, הרי שמדובר ברכב משותף שיאוזן בין הצדדים

בחלקים שווים, בהתאם למחירון לוי יצחק נכון ליום מתן פסק הדין" (ציטוט מסעיף 49 לפסק הדין).

טענות המערער בערעור

.8

טוען המערער כי טעה בית המשפט קמא בפסק הדין בנקודות הבאות:

- א. כשקבע כי הוכחה כוונת שיתוף ספציפית בבית, כאשר המערער קיבל את המקרקעין (עליהם נבנה הבית) במתנה מאביו טרם נישואיו למשיבה, ואף השלים את בניית הבית טרם מועד הנישואים.
- ב. כשלא קבע כי הבית הוא בגדר נכס חיצוני שאינו בר איזון על-פי [חוק יחסי ממון](#).
- ג. כשלא קבע כי המשיבה זכאית לכל היותר למחצית משווי ההלוואה שנטלו הצדדים בסכום של 41,500 ₪, ותחת זאת הסיק מהלוואה זו כוונת שיתוף בבית, הגם שמדובר בסכום קטן מאוד ביחס להוצאות בניית הבית ושווי המקרקעין עליה נבנה.
- ד. כשלא קבע כי המשיבה זכאית לכל היותר למחצית משווי הבית, להבדיל מהמקרקעין עליו נבנה הבית, בהם אין למשיבה כל חלק.
- ה. כשקבע כי הורי המשיבה סייעו במימון הוצאות הבניה, הגם שתרומתם היתה שולית.
- ו. בבדיקת הפרמטרים שציין בפסק הדין קמא המלמדים על כוונת שיתוף, אשר אין בהם את ה-"דבר מה הנוסף" המלמד על כוונת שיתוף בבית.
- ז. כשלא קבע כי שיקולי הגיון וצדק מובילים למסקנה כי למשיבה אין זכות למחצית הזכויות בבית.
- ח. כשפסק למשיבה פיצוי בסכום של 50,000 ₪ בגין נסיבות מכירת הבית, כשהחלטה על מכירת הבית היתה משותפת. מה גם שאין עילה משפטית לפסיקת פיצויים כאמור.
- ט. כשקיבל את ממצאי המומחה לענין המלאי בחנות, ולא שעה לטענות המערער כי המלאי הגיע לסכום של 190,000 ₪ במועד הקובע, ולכל הפחות היה סך של 142,000 ₪.
- י. כשקבע כי המשיבה זכאית למחצית משווי הרכב שנרכש בתקופה המשותפת, תחת קביעה כי למשיבה מגיע רק 27.32% משווי הרכב, כשיעור זכויותיה בגמלתו של המערער מהמטרה.
- יא. כשלא קבע כי הוא זכאי למחצית מהשכר ששילם למומחה שטרנפלד, בה נשא לבדו בשיעור של 9000 ₪. היינו זכאי להחזר של 4500 ₪ מהמשיבה.

טענות המשיבה בערעור

.9

המשיבה טוענת בעיקרי הטענות מטעמה, כי דין הערעור להידחות מהטעמים הבאים:

- א. פסק הדין קמא ניתן לאחר שמיעת ראיות וקביעת ממצאי עובדה ומהימנות, בהן ממעטת ערכאת הערעור להתערב.
- ב. בצדק נקבע כי המשיבה הוכיחה כוונת שיתוף בבית, ולכן זכאית למחצית מהתמורה שהתקבלה ממכירתו.

בנדון הוכח, כי המשיבה לקחה חלק מהותי בבניית הבית, תוך לקיחת משכנתא ששולמה לאורך השנים מהכנסותיהם המשותפות של הצדדים. המערער לא הציג כל ראיה על הכספים ששולמו על-ידו בלעדית (כנטען על ידו) למימון הבניה.

מימון הבניה המשותף ע"י הצדדים התחיל לאחר מועד ה"עקד", כמתואר אף בפסק הדין קמא.

ג. בשטר ההתחייבות מחודש 12/89, במסגרתו נרשם כי ניתנה הלוואה לצדדים, אביו של המערער הצהר כי המערער והמשיבה יחדיו הם בעלי הנכס. מכאן כי המקרקעין עליהם נבנה הבית ניתנו ע"י האב במתנה לא רק למערער, אלא גם למשיבה.

ד. בנסיבות דגן הסתמכה המשיבה על בעלות משותפת בבית.

ה. הפיצוי שנקבע למשיבה לנוכח מכירת הבית מאחורי גבה וללא ידיעתה הוא מתון, ומן הראוי היה כי יפסק סכום גבוה יותר.

ו. בצדק נקבע כי למשיבה מחצית הזכויות ברכב המשותף, שנרכש בתקופת החיים המשותפת.

ז. אין בסיס לטענות המערער בדבר שווי המלאי בחנות למועד הקובע. בנדון קבע המומחה שטרנפלד בחוות דעתו שווי מלאי בשיעור של 45,251 ₪ נכון ליום 1.1.14. חוות דעתו של המומחה לא נסתרה ע"י המערער, שלא שלח לו שאלות הבהרה ואף לא זימנו לחקירה על חוות דעתו.

ח. באשר להשתתפות המשיבה בשכר טרחתו של המומחה – כבר נקבע בהחלטתו של בית משפט קמא מיום 16.12.15 כי המערער יישא בשכר טרחת המומחה, וחלקה של המשיבה בשכר זה (מחצית) יובא בחשבון במסגרת איזון המשאבים הסופי.

אכן, בסעיף 49 לפסק הדין הורה בית המשפט קמא כי "**הצדדים ישאו בחלקים שווים בשכר טרחת המומחה**". מכאן כי המומחה, במסגרת עדכון חוות דעתו עליה הורה בית משפט קמא בפסק הדין, יאזן גם את חלקה של המשיבה בשכר טרחת המומחה.

דיון והכרעה

10. **אקדים אומר כי שוכנעתי שדין הערעור להידחות, וכך אמליץ לחברותיי להורות.**
11. עסקינן בפסק דין מפורט ומנומק היטב, ולא מצאתי בו טעות שתצדיק התערבות ערכאת הערעור.
12. לא בכדי ציטטתי בהרחבה מפסק הדין קמא בשאלת כוונת השיתוף בבית, שכן סבורני כי בית משפט קמא נימק מסקנתו בנושא זה היטב, תוך הסתמכות על פסיקה רלוונטית (בניגוד לטענותיו של המערער בנדון כי עסקינן בפסיקה שאינה רלוונטית).
13. בנוסף – נראה כי המערער מכון חלק נכבד מטיעוניו בערעור זה, נגד ממצאי עובדה של השופט קמא המבוססים על הערכת מהימנות, בהן ממעטת ערכאת הערעור להתערב אלא במקרים חריגים.

ראו למשל דבריו של כב' השופט עמית מהימים האחרונים, ברע"א פלוני נ' פלוני ואח' [פורסם בבנב] (6.11.18), שם ציין כי:

"הלכה מושרשת היא, כי ערכאת הערעור לא תתערב בממצאים עובדתיים אלא במקרים יוצאי דופן, במיוחד כאשר ממצאים אלו מבוססים על הערכת מהימנות שנתן בית המשפט קמא לראיות ולעדים שבפניו" (ציטוט מסעיף 6 להחלטה).

14. ניתן לסכם הדברים ולומר כדלקמן:

- א. אין מקום לדחות את הממצאים העובדתיים שנקבעו בפסק הדין;
- ב. הממצאים שנקבעו בפסק הדין תומכים במסקנה המשפטית שנקבעה בו;
- ג. אין גלות בפסק הדין טעות שבחוק.

לכן ומכאן **סעיף 460(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי** התשמ"ד-1984 דין הערעור לדחיה.

15. בכך הייתי יכול לסיים את פסק הדין. יחד עם זאת אתייחס ביתר הרחבה למספר נקודות שעלו בערעור זה.

כוונת שיתוף בנכס חיצוני

16. בין איזון נכסי בני הזוג מכא **חוק יחסי ממון** בתקופה הקובעת לבין קביעת זכויות הקניין של בני הזוג בבית מכא הדין הכללי יש הבדל משמעותי.

בשאלת השיתוף בבית יש לבחון את זכויות הקניין שרכש כל אחד מבני הזוג בבית מכא הדין הכללי, להבדיל מאיזון זכויותיהם וחובותיהם בתקופה הקובעת מכא **חוק יחסי ממון**.

ודוק - העובדה כי התקופה הקובעת לענין איזון הזכויות הפיננסיות הוגדרה רק מיום הנישואים ואילך עד מועד הפירוד ולא קודם לכן, אינה משפיעה על אפשרות רכישת זכויות קניין בבית מכא הדין הכללי הפועל במקביל להוראות **חוק יחסי ממון**, לנוכח הנסיבות הקונקרטיות של המקרה הנדון.

עמד על-כך גם כב' השופט רובינשטיין בג"צ 5416/09 [פורסם בנבו] המוזכר לעיל בציינו כי:

"מעבר לטענות המבוססות על סעיף 5 לחוק יחסי ממון, יכול בן זוג לטעון לשיתוף בנכס ספציפי מכוח הדין הכללי (רע"א 8672/00 אבו רומי נ' אבו רומי, פ"ד נו(6) 175; ע"א 7687/04 ששון נ' ששון, פ"ד נט(5) 596; בע"מ 4951/06 פלוני נ' פלוני (לא פורסם) [פורסם בנבו]; בע"מ 4545/09 פלוני נ' פלוני (לא פורסם) [פורסם בנבו]; עניין שמחוני; לסקירה ראו ש' ליפשיץ, "יחסי משפחה וממון: אתגרים ומשימות בעקבות תיקון מס' 4 לחוק יחסי ממון" חוקים א' (2009) 227, 256-260; להלן ליפשיץ). אפשרות זו, של שיתוף מכוח הדין

הכללי, חלה גם על נכסים "חיצוניים" להסדר איזון המשאבים, לרבות נכסים "הרשומים על שמו של בן הזוג השני ושהיו בבעלותו ערב הנישואין" (בג"צ 1727/07 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול לערעורים (לא פורסם) [פורסם בנבו] - השופט ג'ובראן; בע"מ 10734/06 פלוני נ' פלונית (לא פורסם) [פורסם בנבו]). הדברים ידועים, ותכליתם עשיית צדק 'ספציפי' (ציטוט מסעיף יג לפסק הדין).

[ראו בנדון גם: עמ"ש (חי') 38445-08-17 פלוני נ' פלונית [פורסם בנבו] (5.10.18)]

לכן לא מצאתי ממש בטענתו של המערער, כי קביעת התקופה הקובעת לאיזון נכסי בני הזוג על-פי חוק יחסי ממון, שוללת את בחינת או קביעת זכויות הקנין של האישה בבית מכה הדין הכללי, שכן המקרקעין התקבלו במתנה לפני התקופה הקובעת (שתחילתה כאמור ביום הנישואים ותחילת החיים המשותפים בשנת 1990).

17. השופטת קמא יישמה נכון את ההלכה הפסוקה הנוגעת להוכחת כוונת שיתוף בבית (שצוטטה בהרחבה בפסק הדין), לגבי קיימת הנחת שיתוף, אך עדיין יש צורך בהוכחת "דבר מה נוסף" מעבר לחיים משותפים/נישואין. לצורך משקלו של אותו "דבר מה נוסף" הנדרש להוכחת כוונת שיתוף ספציפי יש להקל לגבי דירת המגורים לעומת נכסים אחרים שהובאו לנישואין על ידי אחד מבני הזוג (בג"צ 4602/13 פלונית נ' בית הדין הרבני ואח' [פורסם בנבו] (18.11.18); בע"מ 5939/04 פלוני נ' פלונית, פ"ד נט(1) 665, 671-672; בג"צ 5416/09 המוזכר לעיל; בע"מ 1398/11 אלמונית נ' אלמוני [פורסם בנבו] (26.12.12)).

במקרה דנן על נסיבותיו המיוחדות כמפורט לעיל, שוכנעה השופטת קמא כי ה"דבר מה נוסף" הוכח, וקבעה כי המשיבה הוכיחה כוונת שיתוף בבית.

כאמור לא מצאתי מתוכם במסקנה זו של השופטת קמא.

18. לא זו אף זו – חלק מטענותיו של המערער נגד קביעת השופטת קמא בדבר הוכחת כוונת שיתוף בבית, כוונת נגד הקביעה כי לא הוכח שהוא מימן בעצמו ולבדו את בניית הבית, אלא ההיפך. נקבע כי הוכח שהמשיבה (כספי משכנתא שנטלו המערער והמשיבה יחדיו) והוריה עזרו במימון הבניה של הבית.

על קביעה מעין זו של בית משפט קמא אמר אך לאחרונה בית המשפט העליון, כדלקמן:

"... השאלה האם נתקיים שיתוף בנכס במקרה דנן או במקרה אחר, היא שאלה עובדתית (כמוסבר בחוות דעתו של חברי השופט מינץ) ואפשר שנראה בה שאלה מעורבת של דין ושל עובדה. כדי לענות לשאלה זו בחיוב או בשלילה, חייב השופט (במקרה שלנו, הדין) לקבוע ממצאים עובדיים בדבר קיומה או העדרה של שותפות שוות זכויות בין בני הזוג בנכס הספציפי שבו עסקינן – ובקביעות כאלה אין אנו מתערבים. במקרה דנן, קבע בית הדין

כעניין של דין וכעניין של עובדה, כי בני הזוג לא קיימו שותפות שוות זכויות בבית. אודה ולא אכחד: דעתי אינה נוחה עם קביעה זו, שכן נתגלו לנגד עיניי ראיות אשר הראו כי הבעל והאישה חיו בבית הזה שנים ארוכות וגידלו בו את ילדיהם, וכי חיי המשפחה שלהם היו ברובם תקינים (אם כי לא נטולי מהמורות). דא עקא, דעתי בכגון דא איננה קובעת מכיוון שהסמכות לקבוע את עובדות המקרה ולהחליט אם אלו מקימות שותפות שוות זכויות ביחס לבית לא נתונה לי. סמכות כאמור מצויה בידו של בית הדין הרבני האזורי, כפוסק ראשון, ושל בית הדין הרבני הגדול, כפוסק אחרון...” [ציטוט מדברי כב' השופט שטיין בסעיף 3 לפסק הדין בבג"ץ 4602 פלונית נ' בית הדין הרבני ואח' [פורסם בנבו] (18.11.18)].

היינו – אפילו דעתה של ערכאת הערעור אינה נוחה מהקביעות העובדתיות של בית משפט קמא בשאלת כוונת השיתוף הספציפי בנכס חיצוני, עדיין עליה למעט בהתערבות בקביעות אלה שכן הסמכות לקבוע עובדות ולהחליט אם אלה מקימות כוונת שיתוף ספציפי נתונות לבית משפט קמא, ששמע וראה את הראיות בנדון.

קל וחומר במקרה דנן, שדעתי, כערכאת ערעור, נוחה מהקביעות העובדתיות של בית משפט קמא בשאלת כוונת השיתוף הספציפי בבית והמסקנה הנובעת מקביעות אלה (בדבר הוכחת כוונת שיתוף כאמור), שאין מקום להתערב בהן.

בכך נשפט נדבך נוסף משמעותי מטענותיו של המערער נגד קביעת כוונת השיתוף שקבעה השופטת קמא.

19. לא ירדתי לסוף דעתו של המערער גם בטענתו כי מימן לבדו ובעצמו את בניית הבית. הרי אין מחלוקת, וגם הוכח, כי הבית החל להיבנות עם אירוסי הצדדים (ה"עקד") (כקביעת השופטת קמא בסעיף 25 לפסק הדין). חלק מהבניה מומן מכספי ההלוואה או המשכנתא שנטלו הצדדים במשותף בשנת 1989 בסכום של 41,500 ₪, שגם נפרעה מכספים משותפים. אז הכיצד טוען המערער כי בנה הבית בעצמו ולבדו?!

זאת ועוד – טוען המערער כי סכום המשכנתא האמורה בשיעור של 41,500 ₪ הינו סכום שולי לנוכח ההוצאות הרבות שהיו כרוכות בבניית הבית.

סבורני כי טענה זו של המערער עלולה להטעות, כפי שעמד על כך ב"כ המשיבה בטיעונו בפנינו בישיבת הערעור מיום 19.11.18 (עמ' 3 לפרו' שו' 14-16). אכן סכום של 41,500 ₪ בערכים של היום אינו רב או משמעותי לבניית בית פרטי. ברם אנו מדברים על שנת 1989, לפני כשלושים שנה. סכום כזה אז היה מאוד משמעותי, ולא שולי כטענת המערער בערעורו. עצם לקיחת הלוואה משותפת כאמור לצורך בניית הבית ופרעונה במשותף לאורך השנים ע"י שני בני הזוג, יכולה

בהחלט ללמד על כוונת שיתוף (מצד המערער) של האישה בבית, כפי שקבעה בצדק גם השופטת קמא בפסק הדין.

הפיצוי לנוכח נסיבות מכירת הבית

20. סבורני כי בדין פסקה השופטת קמא פיצוי למשיבה לנוכח הנסיבות החמורות של מכירת הבית, ללא ידיעתה של המשיבה, ולמעשה מאחורי גבה.
21. סבורני כי צדק ב"כ המשיבה כשטען בעיקרי הטענות מטעמו כי עסקין בסכום פיצוי מתון, לנוכח חוסר תום ליבו של המערער במכירת הבית בנסיבות אלה.
22. באשר לטענת המערער כי אין עילה שבדין לפסיקת פיצויים אלה, סבורני כי הוא טועה בכך. העילה היא עילה נזיקית. המערער ביצע כלפי המשיבה את עוולת הפרת חובה חקוקה, הקבועה [בסעיף 63 לפקודת הנזיקין](#) [נוסח חדש], שלשונה כדלקמן:

(א) **מפר חובה חקוקה הוא מי שאינו מקיים חובה המוטלת עליו על פי כל חיקוק – למעט פקודה זו – והחיקוק, לפי פירושו הנכון, נועד לטובתו או להגנתו של אדם אחר, וההפרה גרמה לאותו אדם נזק מסוגו או מטבעו של הנזק שאליה נתכוון החיקוק; אולם אין האדם האחר זכאי בשל ההפרה לתרופה המפורשת בפקודה זו, אם החיקוק, לפי פירושו הנכון, התכוון להוציא תרופה זו.**

(ב) **לענין סעיף זה רואים חיקוק כאילו נעשה לטובתו או להגנתו של פלוני, אם לפי פירושו הנכון הוא נועד לטובתו או להגנתו של אותו פלוני או לטובתם או להגנתם של בני-אדם בכלל או של בני-אדם מסוג או הגדר שעמם נמנה אותו פלוני.**

מהו החיקוק שנועד לטובתה או הגנתה של המשיבה, שאותו הפר המערער?

לטעמי החיקוק הוא, [חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו](#) (להלן: "חוק היסוד").

[סעיף 1א](#) לחוק היסוד קובע כי: "חוק יסוד זה, מטרתו להגן על כבוד האדם וחירותו, כדי לעגן בחוק יסוד את ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית".

[סעיף 2](#) לחוק היסוד קובע כי: "אין פוגעים בחייו, בגופו, או בכבודו של אדם באשר הוא אדם".

[סעיף 3](#) לחוק היסוד קובע כי: "אין פוגעים בקנינו של אדם".

[סעיף 4](#) לחוק היסוד קובע כי: "כל אדם זכאי להגנה על חייו, על גופו ועל כבודו".

אין ספק כי חוק היסוד נועד לטובתם ולהגנתם של תושבי מדינת ישראל, ובכללם המשיבה.

בפעולת ובנסיבות מכירת הבית, שלמשיבה זכות קנין בו (כקביעת בית משפט קמא לנוכח הוכחת כוונת השיתוף בו), נהג המערער בחוסר תום לב, תוך פגיעה בקניינה ובכבודה של רעייתו, המשיבה, בעיני עצמה והסובבים אותה, שני ערכים המוגנים בחוק היסוד (ראה [סעיפים 2-4](#) לחוק האמור המצוטטים לעיל), שנועדו לטובתה ולהגנתה של המשיבה.

מכאן כי ביצע כלפי המשיבה את עוולת הפרת חובה חקוקה הקבועה [בסעיף 63 לפקודת הנזיקין](#), הפרה שגרמה לה נזק.

ודוק – "נזק" מוגדר [בסעיף 2 לפקודת הנזיקין](#) כ-"אבדן חיים, אבדן נכס, נוחות, רווחה גופנית או שם-טוב, או חיסור מהם, וכל אבדן או חיסור כיוצאים באלה";.

מכח סעיף זה נקבע בפסיקה, כי גם אינטרסים בלתי מוחשיים ונזקים בלתי ממונים דוגמת פגיעה נפשית, פגיעה באושר ובנוחות וצער וסבל נכללים בהגדרת "נזק".

ראו לעניין זה:

ע"א 243/83 עיריית ירושלים נ גורדון פד"י לט(1), 113 ;

ע"א 2781/93 דעקה נ' בית החולים "כרמל" חיפה פד"י נג(4), 526.

בנסיבות מכירת הבית דנן ניתן לומר כי הוכח בסבירות ראויה, כי נגרם למבקשת "נזק" (כהגדרתו [בסעיף 2 לפקודת הנזיקין](#)), כפי שטענה, במשמעות של "אובדן נכס" (אובדן הבית בעקבות מכירתו ע"י המערער בנסיבות דנן); "אובדן נוחות" (מעבר לדירה שכורה, שלגרסת המשיבה בסעיף 42 לכתב התביעה היתה דירה קטנה ועזובה); "אובדן שם טוב או חיסור מהם, וכל אובדן או חיסור כיוצאים באלה" (והכוונה גם לפגיעה בכבודה והבושה שנגרמה לה בעקבות מכירת הבית בנסיבות האמורות, בעיני אנשי היישוב ומכריה, כפי שציינה המשיבה בסעיף 43 לכתב התביעה).

23. **מכאן כי הפיצוי שנפסק למשיבה הוא פיצוי נזיקי, ומכח ביצועו של המערער כלפיה את עוולת הפרת חובה חקוקה.**

(על האפשרות לעשות שימוש בעוולת הפרת חובה חקוקה בהפרה של הוראה מהוראות [חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו](#) במסגרת יחסי בעל-אישה, ראו [תמ"ש \(י-ם\) 10382/06 נ.ג. נ' מ.ג.](#) [פורסם בנבו] (27.10.10), סעיפים 49-51).

24. סבורני גם, כי את הפיצוי דנן כפיצוי נזיקי ניתן לקבוע ולפסוק מכח עוולת הרשלנות הקבועה [בסעיפים 35-36 לפקודת הנזיקין](#).

כבר נקבע בפסיקה כי ככלל, אין מניעה להכיר במעשה מכון כמעשה רשלני על פי משמעותו המשפטית של המונח "רשלנות". לפיכך, אין מניעה להכיר בהתנהגות מבזה, משפילה ומתעללת כמעשה עוולה של רשלנות. האינטרסים המוגנים על ידי דיני הנזיקין משתנים ומשקפים התפתחויות חברתיות, סוציאליות ופוליטיות. עצם הקושי בתיחום הגבולות להכרה באחריות משפטית אין בה כדי להצדיק מתן חסינות בפני תביעות בגין ביזוי, השפלה, פגיעה בכבוד ופגיעה

באוטונומיה של בן זוג. מלאכת תיחום הגבולות מוטלת על ביהמ"ש, שמכתיב את המדיניות המשפטית הראויה, והתערבות תעשה רק במקרים קיצוניים המצדיקים זאת.

ראו לענין זה: [ע"מ \(י-ם\) 595/04 פלוני נ' אלמונית](#) [פורסם בנבו] (24.2.05) – להלן: **"ענין פלוני"**.

יסודות עוולת הרשלנות הם - קיומה של חובת זהירות מושגית; הפרת חובת זהירות קונקרטית; נזק; קשר סיבתי בין קרות הנזק להפרת חובת הזהירות הקונקרטית.

חובת זהירות מושגית קיימת מעצם טיבו של קשר הנישואין ומערכת היחסים הקיימת בין בעל ואישה. עמד על-כך בית המשפט גם בענין פלוני כשציין כדלקמן:

"הצדדים היו נשואים ובין בעל ואישה מתקיימים יחסים מיוחדים, יחסי קירבה, יחסים רגשיים, ועל כל אחד מבני הזוג מוטלת חובה לנהוג כלפי האחר בכבוד, הגינות והתנהגות המאפשרת לבן הזוג ניהול של אורח חיים תקין וסביר" (ציטוט מסעיף 14 בענין פלוני).

[ראו לענין זה גם - [תמ"ש \(י-ם\) 18551/00 ק.ס. נ' ק.מ.](#) [פורסם בנבו] (7.6.04)].

במקרה דנן – סבורני כי בנסיבות מכירת הבית כמתואר בהרחבה לעיל, המערער הפר את **חובת הזהירות הקונקרטית** שהוא חב כלפי רעייתו (המשיבה). בנסיבות אלה היה עליו לצפות כי מעשיו יסבו לה נזקים, שיהיו ברי פיצוי מכח עוולת הרשלנות.

שוב נציין בענין ה"נזק" שב**פקודת הנזיקין**, כי ניתן לכלול בו נזקים בלתי ממוניים דוגמת פגיעה נפשית, פגיעה בנוחות ובאוויר וצער וסבל, הכל כמפורט לעיל, כשדנתי בשאלת ה"נזק" עקב ביצוע עוולת הפרת חובה חקוקה.

טענות לענין שווי מלאי החנות

25. טענותיו של המערער בנדון נטענו בעלמא, נגד קביעות מבוססות של המומחה שטרנפלד, אליו לא טרח לשלוח שאלות הבהרה ואף לא ביקש לזמנו לחקירה על חוות דעתו.
26. בנסיבות אלה בצדק קבעה השופטת קמא כי קביעותיו של המומחה לא נסתרו ויש לקבלן.

טענות לענין איזון הזכויות ברכב המשותף

27. משנרכש הרכב בתקופת החיים המשותפת ובכספים משותפים, הרי מכח [חוק יחסי ממון](#) והלכות איזון המשאבים הנובעים ממנו, נכון היה לקבוע כי חלקה של המשיבה ברכב הוא מחצית, ולא בשיעור אחר, נמוך יותר.

28. טענתו של המערער לחלוקה בשיעור שונה בבעלות על הרכב, חסרת בסיס בדין.

טענה לאי-לקיחה בחשבון במסגרת איזון המשאבים את חלקה של המשיבה בשכר טרחת המומחה

29. סבורני כי גם בטענה זו אין ממש, והיא גם לא מדויקת עובדתית.

הדברים הובהרו היטב בעיקרי הטיעון מטעם המשיבה, ופורטו בסעיף 9(ח) לעיל.

לא נותר אלא להפנות לשם, על מנת להבין מדוע אין ממש בטענה זו.

סוף דבר

30. לאור כל האמור לעיל אמליץ לחברותיי לדחות הערעור, תוך חיוב המערער בהוצאות המשיבה ובשכר טרחת עורך דינה בערעור זה בסכום כולל של 15,000 ₪.

השופטת אספרנצה אלון:

אני מסכימה.

השופטת (עמיתה) שושנה שטמר:

אני מסכימה.

לאור האמור, אנו מורים פה אחד על דחיית הערעור, תוך חיוב המערער בהוצאות המשיבה ובשכר טרחת עורך דינה בערעור זה בסכום כולל של 15,000 ₪. סכום זה ישולם תוך 30 ימים מיום מתן פסק דין זה, אחרת ישא הפרשי הצמדה וריבית כדין מיום מתן פסק דין זה.

הערבון שהופקד על ידי המשיב במסגרת ערעור זה, יועבר לידי המשיבה באמצעות בא כוחה, על חשבון תשלום הוצאות המשפט האמורות.

פסק דין זה מותר לפרסום, תוך השמטת שמות הצדדים ופרטים מזהים.

ניתן היום, י"ג כסלו תשע"ט, 21 נובמבר 2018, בהעדר הצדדים.

ש. שטמר, שופטת

א. אלון, שופטת

ח. שרעבי, שופט
אב"ד

חננאל שרעבי 54678313
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)